

Lundsanger (*Phylloscopus trochiloides viridanus* Blyth) iagttaget på Bornholm

[With a Summary in English: Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides viridanus* BLYTH)
observed on the Island of Bornholm].

Af

KNUD NØRREGAARD

Torsdag den 15. juni 1961 iagttog jeg i ca. 1 times tid en syngende Lundsanger (*Phylloscopus trochiloides viridanus*) langs kysten ved Stevelen i klippepartiet Salene, ca. 4 km nord for Gudhjem. Det er anden gang, arten med sikkerhed konstateres i Danmark. Den første gang var den 5. juni 1952, hvor BØRGE PALM (1953) traf den i Miang fredskov på Als. Fuglen på Bornholm blev observeret ca. kl. 12,30, hvor jeg holdt på den rastplads, der ligger oven på klipperne mellem kysten og Bokulvejen ved den nordligste bro over kløfterne ved Salene. Det var altså på et tidspunkt på dagen, hvor fuglene har deres sangminimum, men denne fugl sang kraftigt og vedholdende.

Modsat PALM var mit første indtryk, at det var en Jernspurv, jeg hørte, men den sang for hurtigt — nok gærdesmutterlignende, men helt uden snerren — og jeg kasserede hurtigt denne antagelse, da jeg ved at gå nærmere til den syngende fugl blev opmærksom på den ejendommelige slutningsstrote, der for mig svagt mindede om Gærdesangerens klappen, men med udpræget stillitsklang. Der var også noget fluesnapperagtigt over denne stemme, men jeg kunne alligevel ikke få sangen til at passe med nogen af de her i landet kendte arter.

Det viste sig noget vanskeligt at få fuglen at se, dels på grund af løvtæthed, og dels fordi fuglen var meget urolig og ustandselig skiftede plads, selvom den holdt sig indenfor et bestemt område. Efter ca. 35 minutters forløb fik jeg den imidlertid at se under de bedst mulige omstændigheder, idet fuglen fløj til et egetræ, som voksede et stykke nede ad klippesiden, således at kronen var over

klippen i øjenhøjde. Dette træ bar sit løv pletvis med ret lange frie grenstykker imellem, og med solen i ryggen blev det nu ganske klart, at den syngende fugl var en *Phylloscopus* med markant hvidt øjenbryn, mere hvidlig underside end vor almindelige Løvsanger (*Phylloscopus trochilus*) og med mørke ben, der i hvert fald i den vinkel virkede noget længere end på førnævnte. Derimod var det ikke muligt for mig at få øje på noget vingebånd. Jeg blev klar over, at det var en Lundsanger, jeg havde for mig, idet både sangen og de næsten sorte ben udelukkede muligheden for nogen af de andre europæiske *Phylloscopus*-arter.

Fredag morgen sang fuglen stadig på samme sted; men lørdag morgen da jeg besøgte stedet sammen med overlærer FREDE KJØLLER, Østermarie, gav eftersøgningen negativt resultat. Heller ikke søndag blev fuglen set.

I brev af 22. juni 1961 meddeler overlærer KJØLLER mig, at han senere har fundet fuglen på det omtalte sted, og at han ikke er i tvivl om, at min bestemmelse er rigtig. Overlæreren havde tilbragt hele formiddagen ved Stevelen torsdag den 22. juni og hørte fuglen synge næsten hele tiden både ved egetræet og på en strækning af ca. 200 m syd herfor, ligesom fuglen blev set nogle gange flygtigt, ja en enkelt gang fløj 2 fugle, der tilsyneladende var ens, over slugten.

I et senere brev af 18. juli 1961 giver herr KJØLLER yderligere følgende oplysninger: »Den fortsatte med at synge til den første uge i juli. Ved et besøg den 7. juli hørtes den ikke, hvad dog ikke er ensbetydende med, at den ikke sang længere, men jeg har altså ikke hørt den. Reden har

jeg heller ikke fundet. Tiltagende besøg af turister ved slugten, hvor De observerede fuglen, synes at have forårsaget flytning af fuglens sangpladser i sydlig retning, d.v.s. at dens hele syngesområde har haft en udstrækning i længden på ca. 500 m, måske lidt mere; men til gengæld var dette bælte meget smalt, næppe over 40 m; thi den blev kun hørt i den smalle kystbevoksning. Den sad næsten altid i træer, der hvælvede sig frit ud over den øvrige skovvegetation (altså et stykke oppe på klippeskraenten. *Forf.*). Det vil altså sige, at den ynder at sidde frit eller med god udsigt fra et nogenlunde frit stade. Dette med det frie overblik gjaldt alle dens faste syngespladser. Den var ihærdigt syngende og kunne godt blive ved længe på samme gren, især ved et indhug i kystskraenten, hvor jeg kunne komme fuglen så nær, at jeg i kikkerten kunne se det hvide bånd over vingen. Her mener jeg også at have set to fugle samtidigt«.

Om biotopen kan i øvrigt oplyses, at den består af en klippeskraent med dybe slugter, bevokset med bornholmsk naturskov med ringe bundvegetation om sommeren (mere om foråret). Træerne er hovedsagelig hassel, kirsebær, avnbøg, elm og ask, og der er frodig vegetation i slugterne: gedeblad, hyld, pil og forskellige urter.

Om Lundsangeren har ynglet på Bornholm i 1961 får altså stå hen i det uvisse. Overlærer KJØLLER mener at have set to fugle, men ingen rede eller udføjne unger er bemærket, og den kraftige, vedholdende sang på det sene tidspunkt tyder jo på en ensom han, som ingen mage har kunnet finde.

Vedrørende artens udbredelse og ekspansion indtil 1952 henvises til Palm (1953). Som supplement hertil kan anføres, at den blev truffet i Sverige første gang den 8. aug. 1939, hvor RUDEBECK (1942) hørte den synge i den botaniske have i Lund, hvilket må vise, at den som sine slægtninge, Løvsanger og Gransanger,

gerne synger om efteråret. Hvis man undersøger udviklingen efter 1952, viser det sig, at den første rede af Lundsanger i Sverige blev fundet den 14. juni 1953 i Visby på Gotland (NORÉHN, 1954), og i 1954 meddeler LUNDBERG (1954) om formelig invasion på Gotska Sandön: 11 hanner hørtes synge, men samme år blev på forårstræk kun bemærket et par Lundsangere ved Ottenby. Går man de følgende årgange af Vår Fågelvärld igennem, finder man en to-tre observationer pr. år, flest fra Gotland, men også fra fastlandet, således 1956 fra Vestergötland og 1958 fra egnen omkring Haparanda. Årgang 1961 indeholder 7 meddelelser fra alle egne af Sverige.

Selv om arten således nok kan siges at have fået fast fodfæste i Sverige, har man ikke indtryk af nogen voldsom ekspansion i de senere år, snarere af en støt og rolig fremmarch. Det må dog nok i bedømmelsen heraf tages i betragtning, at det drejer sig om en fugl, der oftest færdes uroligt oppe i trækronerne og derfor er noget svær at få at se. Dette forhold gør ofte en bestemmelse vanskelig, ligesom fuglen sikkert ofte overses af mere ukyndige.

Vender vi os til Nordtyskland, finder vi heller ikke her nogen voldsom fremrykning siden 1952. Der er hørt en syngende fugl den 14. maj 1955 i byen Heide i Holsten (GROSSE, 1955), og den 25. maj s. å. blev den truffet i Nienhof ved Kiel (SCHMIDT, 1956). Den 24. maj 1957 en på Helgoland (GROSSKOPF, 1957) og den 10. juni 1957 en på Femern (HEYMER, 1958). Flere iagttagelser er der tilsyneladende ikke gjort vest for Rügen. Derimod har arten haft et par voldsomme udslag af forlænget træk. En syngende han blev truffet den 16. juni 1954 på Bardsey Island ud for Wales (THEARLE, 1954), og den 15. juli 1955 blev een hørt og set helt oppe på Fair Isle mellem Shetlandsøerne og Orkneyøerne (WILLIAMSON & THOM, 1956).

Endvidere foreligger der et par for denne udprægede sydøsttrækker ejendom-

melige efterårstræk-iagttagelser: således den 6. sept. 1951 i Norfolk (BROWNE & HITCHOU, 1952), og den 20. aug. 1954 og 6. sept. 1955 blev 2 fugle fanget på Helgoland (GROSSKOPF), og endelig den 27. aug. 1955 på Isle of May (BRYSON, 1956). Spørgsmålet er så, om disse iagttagelser skal opfattes som et træk af individer med abnormt trækinstinkt, eller om det kan tænkes, at det er de enkelte individer, der er kommet helt op til Skotland, der rammer disse punkter, når de igen flyver mod

sydøst. Nye undersøgelser vil muligvis afsløre helt andre årsager.

I de seneste år synes ekspansionen at være gået helt i stå, men hvis klimaændringen varer ved, vil de faktorer, der betinger videre fremrykning sikkert igen engang være tilstede. Vi må i så fald kunne regne med at få vor fauna mere konstant forøget med denne lille sanger.

Til slut vil jeg gerne takke mag. scient. B. LØPPENTHIN for megen hjælpsomhed ved fremskaffelsen af den fornødne litteratur.

SUMMARY

Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides viridanus* BLYTH) *observed on the Island of Bornholm.*

On June 15th, 1961, a singing Greenish Warbler (*PHYLLOSCOPUS TROCHILOIDES VIRIDANUS*) was observed on the island of Bornholm in the Baltic Sea. It is the first time since 1952 that this species was observed in Denmark (PALM 1952). The bird was staying on the rocky coast, in a growth mostly consisting of hazel, cherry, hornbeam, ash and elm. At first the bird was only heard, but after about half an hour the observer succeeded in having a close look at the bird. Its dark legs and its song left no doubt about the identification. Another observer observed the bird until July 7th, at which time the bird was no longer singing.

No nest or young were observed, but the second observer is of the opinion that he has seen two identical birds at the same time.

A statement of the expansion of this species is given by PALM (1952), and the author makes these statements up to date, indicating that the species does not advance as quickly as earlier. However, the species was observed in Sweden up to seven times each year since 1952. In Germany there have been only five observations west of the island of Rügen within the same period.

The species may, however, be expected to expand further west in the future.

LITTERATUR

- BROWNE P. & HITCHOU, A., 1952: Greenish Warbler in Norfolk. — *Brit. Birds* **45**: 413.
- BRYSON, G. S., 1956: Greenish Warbler on the Isle of May. — *Brit. Birds* **49**: 43.
- GROSSKOPF, G., 1957: *Ph. trochiloides viridanus* auf Wangerooge durchziehend. — *J. f. Orn.* **98**: 216.
- GROSSE, A., 1955: Die Vogelwelt Norderdithmarschens. — *Mitteilungen der Faunistischen Arbeitsgemeinschaft für Schleswig-Holstein, Hamburg und Lübeck* **VIII**: 78.
- HEYMER, A., 1958: Beitrag zur Vogelfauna Fehmarns. — *Mitteilungen der Faunistischen Arbeitsgemeinschaft für Schleswig-Holstein, Hamburg und Lübeck* **XI**: 14.
- HÅKÅNSSON, G., 1955: Photographic Studies of some less familiar birds, LXVII. Greenish Warbler. — *Brit. Birds* **48**: 499—500.
- LUNDBERG, S., 1954: Invasion av Lundsångere (*Ph. trochiloides viridanus*) på Gotska Sandön. — *Vår Fågelvärld* **13**: 240—244.
- LUNDEVALL, C. F., 1953: Ett par öländska iakttagelser av Lundsångare (*Ph. trochiloides viridanus*). — *Fauna och Flora* **48**: 229—234.
- NORÉHN, N., 1954: Lundsångaren (*Ph. trochiloides viridanus*) för första gången häckfågel i Sverige. — *Fauna och Flora* **49**: 69—76.
- PALM, B., 1953: Lundsangeren (*Phylloscopus trochiloides viridanus*) iagttaget på Als. — *Dansk Ornith. Foren. Tidsskr.* **47**: 99—103.
- RUDEBECK, G., 1942: Om en iakttagelse av *Phylloscopus trochiloides viridanus*. — *Fauna och Flora* **37**: 213—19.
- SCHMIDT, G. A., 1956: Grüner Laubsänger (*Ph. trochiloides*) zur Brutzeit in Schleswig-Holstein. — *Die Vogelwelt* **77**: 186—188.
- THEARLE, R., 1954: Greenish Warbler on Bardsey Island. — *Brit. Birds* **47**: 408.
- VÅR FÅGELVÄRLD 1—19, 1942—61.
- WILLIAMSON, K. & THOM, M., 1956: Greenish Warbler at Fair Isle. — *Brit. Birds* **49**: 42.

Modtaget 13. februar 1962.

KNUD NØRREGAARD, Sønderlundvej 17, Herlev